

FŐVÁROSI LAPOK

Egy évre 14 frt, félévre 7 frt, 1/4 évre 3 frt 50 kr., egy óra 1 frt 20 kr.
Megjelenik mindennap, hétfőn és ünnep után is.
Egyes szám ára: helyben 4 kr., vidéken 5 kr.

Politikai és szépirodalmi napilap.

Szerkesztőség: Ferenciek-tere 4. szám.
Kiadóhivatal: Ferenciek-tere 3. szám.
Athenaeum épülete.
Előfizetések és hirdetések fölvetetnek a kiadóhivatalban.

A munkás-otthon.

Budapest, április 29.

A munkás lakásviszonyok javítása már közel két évtizede foglalkoztatja az illetékes tényezőket, de a kérdést még ma sem oldották meg gyökeresen. A helyzet, nem tagadható, bizonyos tekintetben javult, de a munkások lakásviszonyai a székesfővárosban még ma is tűrhetetlenek.

Ez azonban nem is lehet másképp, mikor a főváros rohamos fejlődése és a mind nagyobb mérveket öltő építkezések a munkások ezreit vonzzák ide és ezzel karöltve nem gondoskodnak arról, hogy azok megfelelő lakásokat is kapjanak. Ehhez járul, hogy az újabb építkezések legnagyobb része csak a nagy és közép lakások számát szaporítja, míg a szegényebb néposztály részére alig épül valami. Természetes, hogy akisebb lakások iránt nagyobb lévén a kereslet, mint a kínálat, ez egyúttal a lakások árát is fölhajtja, ami valóságos lakás-uzsorává fejlődik.

Ma már oda jutottunk, hogy a szegény munkás harmad-negyed kézből kénytelen magának alvó helyet bérelni, a hová fáradt fejét lehajthatja, mert a gazdag háztulajdonos nem vesződik házával, hanem azt főbérletnek adja bérbe; az egyes lakásokat tehát a munkásnak ettől kell bérelnie s miután ezt csak jó drágán teheti, kénytelen amugy is kis lakását megosztani másokkal,

az ugynevezett fertályosokkal, a kik a lakásnak csak egy-egy negyedét bérlik. Miután azonban ezek az ez után járó bért sem képesek maguk megfizetni, negyedszobából álló lakásukba is társat, ágyrajárót fogadnak be.

Ez szüli a tulzsufolt lakásokat és ez az oka annak a számtalan járványos betegségnek, melytől Budapest nem tud megszabadulni!

De van ennek még egy sokkal rosszabb, társadalmunkat és közállapotainkat mélyebbről érintő következménye és ez az, hogy az ezekben a tulzsufolt lakásokban élő munkás elveszti minden nemesebb érzését. A tulzsufolt lakások bűzhődt légköre megmértelyezi a gyermekeket, elrontja a serdülő munkást és kiöli a felnőttekből a családot, az otthon iránt való szeretetet. Ez utáltatja meg a munkással az életet, mert abban élvezetet soha sem talál, hanem csak nyomort és fájdalmat. Ez tölti el keserűséggel minden iránt, ami szép, jó és gazdag, mert abban soha sem lehet része. Ez teremti meg nálunk a szociálizmust és pedig annak legveszedelmesebb fajtát.

Itt az idő tehát, hogy úgy a hatóságok, mint a társadalom minden lehetőit elkövesse-nek e valóban súlyos baj elhárítására.

Ezt czélozza ugyan Perczel Dezső belügyminiszternek a székesfővároshoz intézett legutóbbi leirata is, de az egyszerű

figyelmeztetésnél nem megy tovább, nem kíván erélyes és mélyebbre ható akciót. A miniszter egyelőre megelégszik azzal, amit a főváros tett, hogy néhány szükség-lakást épített, a melyekben mintegy 200t, munkás nyerhet lakást és felhívja a fővárosot hogy a munkások lakásviszonyait továbbra is figyelemmel kísérje.

Pedig a főváros azzal, amit eddig tett, még igen keveset tett, eleget meg épen nem. Annyi, mint egy csepp a tengerben. Viszont az is igaz, hogy a főváros hatósága egymagában nem elegendő ily nagy kérdés megoldására; itt a társadalomnak, kormányának, sőt a törvényhozásnak is közre kell működnie, hogy a cél eléréssük.

A társadalomból közhasznú építkezési vállalatoknak kellene alakulnia, melyek tőkéjüknek takarékpénztári kamatozása mellett való befektetésével minél több olcsó lakásokból álló munkásházakat, munkás otthonokat építenének. Eltekintve a humanus céltól, a tőkebefektetés nem is járna veszéllyel, hisz a főváros szükség-lakásaira sem fizet rá. Ebben különösen főurainknak és gazdag polgárainknak kellene jó példával előljárni.

A fővárosnak szaporítani kellene a szükség-lakásokat, melyek rövid fennállásuk óta már is hasznosaknak és czélszerűeknek bizonyultak; ezenkívül gyári és ipari czélokra telket csak oly feltétellel

A „FŐVÁROSI LAPOK” TÁRCZÁJA.

Győzelmi dal.

Feltámadott! Ragyogó fényben,
Szivárványszínek özönében,
Csevegő csermely gyöngyomlásán,
Ibolyák kandi mosolygásán —
A kikelet... oh, több annál nekem:
Az én költészetem!

Dal ébred, madarak ajkán!
Kísérlet még az eresz alján...
De már csicsereg, figyelni készlet,
S vidul rá künn és benn — a fészek,
Az édes otthon... több annál nekem:
Az én költészetem!

Kinyílt az ég, a kegyes, jó ég,
Pacsirtát hívó, ringató lég, —
Es burkolózik már az erdő,
Ezernyi édes álmod rejte;
Magasság, mélység... több annál nekem:
Az én költészetem!

És a magasból ragyogó nap
Im: glóriája házikómnak —
S virágot termő erdők mélye
Ibolyát küld lányom keblére.
Szent, tiszta kép... oh, több annál nekem:
Az én költészetem!

S még a rideg tél azt akarta,
Hogy ne ébredjünk már tavaszra, —
És a rideg, a gonosz lelkek
Oh mennyi tört fentek szívemnek!
De győzött ég, föld... s ébred győztesen:
Az én költészetem!

Dömötör Pál.

Lemondás.

— A „Fővárosi Lapok” eredeti tárczája. —

Irta: Vértessy Gyula.

Éjfél után jóval tul volt már az idő és így egészen érthető, hogy az ideális erények kerültek már szóba.

— A lemondás, higgyétek el; az a legszebb legnemesebb erény — szónokolt a kis Gárdos, a kis csenevész könyvelő, akinek bizony az istenek rosszváltából sok mindenről kellett lemondania, a mikre azután ő elég szerencsés temperamentummal, ráfogta, a maga jó szántából való lemondást.

— A lemondás? — a legnagyobb ostobaság a világon — mondta Gaál Bandi a kopaszodni kezdő aglegény.

— Kevés megbánni valóm van az életemből — okosan és jól felhasználtam minden órát. Dolgoztam sokat, hogy élvezhessek sokat, mert a munkátlan embernek nincs gyönyörűsége az élvezetekben, — a virágos kertekbe szabad bejárásom volt s a rózsát ha felém ringatta a szél, bizony nem hagytam szárán elhervadni — kivettem a részem az élet majd minden gyönyörűségéből és lássátok ezeknek az örömeknek az emléke úgy elmult, mint a pára, a szivarfüst — minden emlékem közül csak egy maradt meg, egy bántó, kellemetlen emlék, egy ostoba lemondás emléke — mely még most is megkeseríti a napjaimat! Higgyétek el, ezer gyönyörűség emléket elfeledjük addig, míg egy ostoba lemondását ki tudjuk törölni az emlékezetünkéből!

Ez kísér, gúnyol és csúfol minket mindhalálig: — Ostoba voltál, szégyeld magad!

És bizony mondom nektek, hogy szégyeneljtek magunkat!

Jó régen történt biz ez! Az ügyvédi vizsgára készültem akkoriban. Szakitottam egy időre mindennel és mindenkivel, mert a diploma hiánya nagyon a körmömre égett már és az öregem kijelentette, hogy ő harmincz éves legényt nem fog tartani és ha hamarosan be nem számolok a kutya-bőrrel, hát ő egy fityinget sem küld többé.

Erős fogadást tettem, hogy míg a vizsgát le nem teszem, esodálatosan szolid életet fogok élni. Meg is tartottam. A fiúk nem akarták ugyan eleinte hinni és esténként a nyakamra jártak hivatni ide is oda is, de én bizony csak úgy az ajtón át beszélgettem velük, be sem eresztettem őket. Később azután el is maradoztak — a szemrehányó szerelmes levelekre pedig nem is válaszoltam, amelyiknek az írójáról pedig sejtettem, hogy veszedelmet rejthet a számomra, azt fel sem bontottam; az utcára csak akkor mentem ki, ha ebédelni vagy vacsorázni mentem, asszonynépekre rá se néztem, hogy el ne vonják a figyelmemet a kedves studiumoktól — szóval egész aszkéta-életet kezdtem élni!

A tanulás ment is pompásan! Hamarosan le is rázhattam volna magamról az egész vizsgát, ha közbe nem jött volna valami. Azaz inkább valaki! Az a valaki pedig nem volt egyéb mint egy szépségesen szép kis leány: a háziasszonyom lánya.

Tulajdonképen nem is tudtam, hogy van leánya. Ha tudtam volna, dehogy is vettem volna ki a szobáját, bármilyen jó, kis csöndes szobácska volt is. A kis Irma egy szabóüzletben dolgozott és mikor én reggel felkeltem, ő már rég elment hazulról, délben is akkor jött haza, mikor én még tanultam, s alig volt otthon egy félórácskát, ment

kellene eladni, ha a gyáros, vagy iparos munkásai részére megfelelő munkáslakásokat épít, melyeknek maximális bérleti összegét a hatóság állapítaná meg.

Minden nagyobb gyári, vagy ipari teleptulajdonosát kötelezni kellene esetleg törvényhozási uton is, hogy úgy állandó, mint változó munkásainak lakásokat adjon stb., stb.

Nem tárgyalások, megfigyelések és tanulmányozások kellene, mert ezekből már bőven kijutott, hanem pozitív alkotások.

Teremtsünk otthont a munkásnak, azzal visszaadjuk családjának és megmentjük a békés társadalomnak!

Honvédségünk és az osztrák Landwehr.

Budapest, április 29.

A magyar honvédség nagyszabású és öröndetes fejlődésével szemben az osztrák Landwehr is különösen az utóbbi években lényegesebb változásokon ment keresztül. A szervezés és a tiszti létszám úgy a békeállomány tekintetében mindig hátrább állt a honvédségnél, melyet a nemzet áldozatkészsége s a gondos vezetés a közös hadsereggel egy színvonalra emelt. Minthogy pedig a Landwehr hivatása a honvédségével teljesen egyenlő, az alábbi összehasonlításból a hadsereg két alkotórészének mai állapotát érdekes részleteivel együtt ismerjük meg.

A honvédséget 1890-ben ezredekre osztották föl, amelyek a közös hadsereg ezredeinek szervezetétől csak annyiban különböznek, hogy míg ott minden ezrednek négy századdal bíró négy zászlóalja van, a honvédség huszonnyolcz gyalogezrede közül csak tíznek van négy zászlóalja. A lovasságnak tíz honvéd huszár ezrede van, létszáma a közös hadsereggel egyenlő. A landwehrről az ezred-rendszert csak tavaly hozták be s ebben a honvédség négy évvel megelőzte, a mi a kiképzés rendkívül nagy előnyére vált. A cs. kir. honvéd gyalogság (landwehr) tehát huszonhárom gyalog és három országos lövész ezredből áll, a gyalogság létszáma tehát az örökös tartományokban két ezreddel kisebb, mint a szent korona országainak honvédeinél. Jóval kisebb a landwehr lovassága is, mert a cs. kir. lovasított honvéd csapat csak hat honvéd-uhlánus ezredet képez, me-

lyet a lovasított tiroli országos lövészosztály és lovasított dalmát országos lövészszázad egészít ki. Ugy a honvéd, mint a landwehr ezredek békében kiegészítő kerületükben vannak elhelyezve (a közös hadseregnél ez kivihetetlen); a hadi létszám a cs. és kir. gyalogezredek hadi létszámával azonos.

Lényeges különbség mutatkozik a honvédség és landwehr között a tiszti állomány tekintetében. A honvéd ezred parancsnoka egy ezredes vagy al-ezredes; közegei: két törzstiszt, kik a kiképzésben támogatják, továbbá az élelmező, fegyvertisz, a kezelőtiszt s az ezred orvos-főnök. A zászlóalj parancsnokok, törzstisztek vagy törzstiszti tanfolyamot végzett százados törzstisztjelöltek, kik részben őrnagyii illetéket élveznek. A századparancsnokok nagyrészen századosok, s az ezred tiszti békelétszámából csak kevés alantastiszt, különösen a hadapród tiszthelyettes hiányzik. A honvéd-század békelétszáma: egy százados, három alantastiszt, egy hadapród tiszthelyettes, egy őrmester, szakaszvezető és számvivő, két tizedes, két őrzetű, tizenhat honvéd, egy dobos vagy kürtös és négy tisztszolgá. Tényleg azonban a század békelétszáma átlag ötven ember (őrsi gyakorlatok alatt 120—150 fő), mert az ujonczok és póttartalékosok egész éven át felváltva szolgálnak.

A Landwehr-nél lovas dandárparancsnokságok rendszeresítve nincsenek, a gyalogezred parancsnoka tehát a ker. parancsnokságnak van alárendelve. A Landwehr ezredparancsnoka mellé a törzs közegein kívül csak egy helyi alkalmazásbeli százados és egy alantastiszt van adva, kik a kiképzésben nem folynak be, csak a nyilvántartást vezetik.

Egy Landwehr-század békelétszáma három tiszt és 54 ember, tehát elvben több mint a honvédszázadnál. Az ujonczok kiképzése tekintetében lényeges az eltérés, mert míg a honvédség ujonczai márczius elsején vonulnak be csapatjaikhoz, a Landwehr-ek a közös hadseregbeliékel egy időben október elsején, s a Landwehr esetleg három évet, szolgál, a honvéd azonban nem egészen két évet.

Óriási a különbség a két honvédcsoport tisztjeinek a kiképzése között.

A honvédségnek van egy tanintézete: a Ludovika Akadémia, négy évfolyammal, egyenként 90 növendékkel. A kadétiskoláknál magasabb színvo-

nalon áll; a negyedik évfolyamnak két legjelesebben osztályozott növendéke mint hadnagy kerül ki az intézetből; a többiek mint hadapród-tiszthelyettesek nyerne a csapatokhoz beosztást.

A tisztek magasabb kiképzésére szolgál a felsőbb tiszti tanfolyam, mely páratlan intézmény a monarchiában. Célja, hogy a tényleges állományu s 28-ik életévüket be nem töltött honvédtisztek a felsőbb tudományokban magukat kiképezhessék. A hallgatók közül a hat első a bécsi hadi iskolába küldik fel.

A fentebbi célnak felel meg a központi honvéd lovas iskolának lovas tiszti tanfolyama; rendeltetése a tényleges szolgálatban álló honvéd-huszár alantastisztek, tiszthelyettesek és hadapródok gyakorlati és elméleti kiképzésének tökéletesítése. Ily tanfolyamok a jövő évben már kerületenként lesznek felállítva.

A Ludovika Akadémiához tartozik: a törzstiszti tanfolyam, melynek az a rendeltetése, hogy mindazon gyalogsági és lovassági századosoknak, kiknek a törzstisztté való előléptetés végett a törzstiszti elméleti vizsgát letenniük kell, elméleti ismereteinek bővítésére és tökéletesítésére kellő alkalom nyujtassék.

Van ezeken kívül Budapesten egy honvéd-orvosi ismételő tanfolyam is, hogy a honvédorvosok az orvosi tanokat emlékeztükben időről-időre felujtsák és hogy e tanfolyam hallgatása alapján műtökké előkészíttessenek. A Landwehr intézete a következők: hadapród-iskola Bécsben, — a kadétiskolákkal azonos szervezettel; a lovas tanfolyam; a tisztjelölt iskolák: nem tényleges állományu tisztek és egyévi önkéntesek kiképzésére, és a bécsi törzstiszti tanfolyam.

Érdekesnek tartjuk még a honvédség és Landwehr tisztjeinek megközelítő létszámát egymással összehasonlítani.

Ezredes van a honvédgyalogságnál (tényleges állomány értendő) 29, az osztrák Landwehrről 19; alezredes honv. 33, Landw. 44; őrnagy 56—74; I. oszt. százados 261—221; II. oszt. százados 119—131; főhadnagy 439—369; hadnagy 295—320; hadapród 109—55; vagyis a honvéd gyalogság tiszti létszáma: 1341, az osztrák Landwehrré: 1236.

A lovasságnál még kedvezőbb az arány honvédségünkre nézve, a mennyiben honvéd huszár-

vissza az üzletbe — este korán jött haza, mikor én még nem mentem vacsorálni, hazajött és kifáradva lefeküdt szép csendesen. Bizonyára, mikor én kilencz-tíz óra tájban kibujtam az odumból, hát ő akkor már a boldogok álmát aludta.

A dolog egészen rendben is lett volna, csak így tartott volna tovább is. De persze, annak az ostoba véletlennek, mely különösen vizsgára készülő fiatal emberek életében szokott nagy szerepet játszani — ezuttal is közbe kellett jönnie és össze kellett engem hoznia a leánynyal.

Egy vasárnap délután történt. Én szokásom ellenére odahaza maradtam. Nagyon elővett a szorgalmi láz és nem akartam a vasárnapot sem felhasználatlanul elmulni hagyni. Vesztemre! Alig olvastam el egy-két lapot a büntetőjogból, mikor félénk kopogtatás után beüti a fejét az ajtón egy csinos kis leányka! Az ajtónyíláson át mintha csak napsugár szökött volna be, mikor megjelent ott az a kis csitri, szőke fejecske, szépen összeborzolt frou-frou-val, mosolygó ajakkal.

Két nagy kék szeme gyerekes vidámsággal telve, úgy ragyogott, mikor kérdezte:

— Szabad háborgatni?

— Kérem csak tessék, úgy sincs most dolgom — feleltem neki, becsapva a büntető törvénykönyvet, mely éppen a magánlak megsértéséről szóló fejezeteknél volt kinyitva.

— Csak tessék kérem háborgatni!

— Én Irma vagyok, a mama leánya! — mondta a kicsike az attentátum után egy kissé meghökkenve és nagy zavarban állva ott az ajtóban, nem tudván egy okos szót sem szólni.

Szerencsére a mama segítségére jött. A mama, az én háziasszonyom.

— Bocsásson meg uram, de ez a kis haszon-talan fogadott egy barátnőjével, hogy önt még ma okvetlenül megismeri és ime a fogadását meg is nyerte, ámbár ön bizonyára tolakodásnak fogja venni ezt az ő merényletét és igen helyesen.

— Sőt ellenkezőleg — örülök, hogy megismerhettem a kisasszonyt.

— Örül? — kérdezte a kis hamis pajkosan — nos, hát ha örül, akkor töltse velünk a délutánt. Kimegyünk a János-hegyre.

Benne voltam a csávéban! Elbucsuztam a büntető törvénykönyvtől és kijelentettem, hogy boldog vagyok, ha velük mehetek.

Frázis volt csak, mikor kimondtam, de olyan hamar igaznak kezdtem érezni! Még most is, ha visszagondolok erre a verőfényes, kedves tavaszi délutánra, hát egyszerre szívembe visszaszállni érezem a boldog ifjúságnak, a gondtalan idők kedves napjainak minden színét, illatát, bájos és üde hangulatát.

Mennyi szendesség, mennyi ártatlan pajkosság volt ebben a szép fiatal leányban s a mellett nagy, okos szemeiből milyen perzselő lángja cikázott ki az ébredező szerelemnek! Finom vonásu fehér arcocskája még elpirult minden szóra, de lázasan pihegő melle és kicsattanni akaró piros kis szá-jacskája, annyi vágyat, annyi szerelmi epedést árukt már el. Virág volt, kinyitlt szép virág, örült az életnek, a napfénynek és várta halavány sejtelem-mel, hogy mikor hajol fölébe egy szerelmes arc, s mikor nyulik le érte egy reszkető kéz, hogy letépje száráról és édes illatától mámorosan elhervaszsa ráhulló izzó csókjaival.

Ugy várta a szerelem istenének, ennek a hatalmas ifju legénynek a megérkezését. Szívében az

oltár készen várta az áldozó papot és helyettem akadt volna bárki más is eléje, nem nagyon rut és nem nagyon ostoba: belészeretett volna.

Mert minden fiatal szívre eljő az a nap, az az óra, mikor csordultig megtelik szerelmi hangulattal és mikor érzi azt, hogy az élet minden boldogságát, minden üdvösségét koczkára dobna egy szerelmes szóért, egy kézszorításért, egy édes csókért!

Mintha most is hallanám kedves csicsergő szavát, a mint a hegyoldal karomba akasztva karját, hozzám simult és nagy, fényes szemével rám nézve beszélt:

— Látja, én ismerem magát, mióta hozzánk jött lakni. Reggel mielőtt elmentem, mindig benéztem a maga ablakán! Este a függönyt úgy igazítottam meg — mert esténként én vetem ám föl az ágyát — hogy be lehessen rajta látni. Be is néztem mindég. Magát többnyire a könyve mellett találtam. Jó reggelt urfi, derék legény! — mondtam magamban. Este mindég megnéztem, mennyit tanult aznap és hányszor akartam ráírni egy-egy papirdarabra: Jó éjszakát kíván Irma! De azután még se tettem! Ugye meg is haragudott volna érte!...

Látjátok fiuk, olyan jól esik ezt most elbeszélni, pedig úgy belevág ez emlékezés minden szava a szívembe, de mégis, hogy beszélek róla, hát látom őt, halom a hangját, úgy mint akkor, olyannak, a minő akkor volt...

A mama utánunk kullogott valami esetlen rokonnal, az Irma unokabátyjával. Sajátságosak ezek a szép leányok unokabátyjai. Többnyire szerföltött buták és szerföltött szerelmesek az unokahugaikba. Ez is, hogy a leány velem jött, mindig azt beszélt a mamának, hogy mért nem tud parancsolni